

СОЦІАЛЬНА І ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА

УДК 351.77

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Авраменко Н.В.

кандидат медичних наук, доцент
Запорізький медичний університет

Annotation

The role of the system of health protection is considered in providing of the proper standard of living of citizens, objective and subjective reasons which interfere with the improvement of administrative practice in this sphere are resulted, strategic priorities of development of medicine are given in the article.

Анотація

У статті розглянуто роль системи охорони здоров'я в забезпеченні належного рівня життя громадян, наведено об'єктивні та суб'єктивні причини, які заважають удосконаленню управлінської практики у цій сфері, визначено стратегічні пріоритети розвитку медицини.

Ключові слова

Система охорони здоров'я в Україні, Всесвітня організація охорони здоров'я, бюджетна модель охорони здоров'я, амбулаторно-поліклінічна і стаціонарна медична допомога, трансформаційні перетворення, стримання негативних тенденцій стану здоров'я населення, лікарні, відомчі лікарі.

I. Вступ

Система охорони здоров'я відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні належного рівня життя громадян. Показник здоров'я людини є одним із чинників суспільного розвитку тієї чи іншої країни. Тому медичне забезпечення громадян – одна з найважливіших внутрішніх функцій сучасної держави.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити організаційні аспекти державного управління системою охорони здоров'я в Україні.

III. Результати

Медична галузь є багаторівневою функціональною керованою системою, яка створена і використовується суспільством для здійснення всього комплексу соціальних і медичних заходів, що спрямовані на охорону та зміцнення здоров'я кожної людини та населення країни в цілому.

Слід зазначити, що система охорони здоров'я в Україні має велику кількість об'єктивних та суб'єктивних проблем, які заважають вдосконаленню управлінської практики в цій сфері. Так, за даними, наведеними фахівцями Лабораторії законодавчих ініціатив, Україна за інтегральним критерієм Всесвітньої організації охорони здоров'я (рівнем медичного забезпечення) знаходиться на 60-му місці у світі, за витратами на охорону здоров'я в розрахунку на одного жителя Україна посідає 111-те місце серед 191 країни світу та 8-ме – серед країн СНД. Водночас в Україні на 100 тис. населення припадає 455 лікарів, що є одним із найвищих показників у світі.

Таким чином, можна погодитися зі твердженням про те, що впродовж багатьох років розвиток вітчизняної системи охорони здоров'я відзначався екстенсивним характером, який полягав у постійному збільшенні кількості стаціонарних ліжок і лікарів. До ключових проблем, вирішення яких сприятиме оптимізації системи державного управління охороною здоров'я України, сучасні автори також відносять недостатнє фінансування галузі й нераціональне використання наявних коштів, диспропорцію в розвитку амбулаторно-поліклінічної і стаціонарної медичної допомоги, незадовільні зв'язок і наступність в їх наданні [4].

Як влучно зазначив О. Смотров, донедавна система охорони здоров'я в Україні відповідала бюджетній моделі охорони здоров'я, для якої пріоритетними були владні способи регулювання переважної кількості правовідносин, пов'язаних з організацією й наданням медичної допомоги населенню. На цьому тлі механізм вирішення проблеми гарантування якісної й ефективної медичної допомоги не може повною мірою відповідати потребам сьогодення і задовольняти інтереси як громадян, так і суб'єктів надання медичної допомоги [5]. При цьому система управління медичною галуззю в Україні зна-

чною мірою успадкована від часів Радянського Союзу, в ній існують чітка ієрархія та обмеження повноважень щодо вироблення політики охорони здоров'я на регіональному та муніципальному рівнях.

До системи органів державного управління охорони здоров'я входять Кабінет Міністрів України, Міністерство охорони здоров'я України, Рада Міністрів АРК, місцеві державні адміністрації (управління охорони здоров'я обласних державних адміністрацій, відділи охорони здоров'я районних державних адміністрацій).

Кабінет Міністрів України організує розробку та здійснення комплексних і цільових програм; створює економічні, правові та організаційні механізми, що стимулюють ефективну діяльність у галузі охорони здоров'я; укладає міжурядові угоди та координує міжнародне співробітництво з питань охорони здоров'я, а також у межах своєї компетенції здійснює інші повноваження, покладені на органи виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я є Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ України), до основних завдань якого належать:

- розробка пріоритетних напрямів діяльності національної служби охорони здоров'я;
- забезпечення гарантованого рівня кваліфікованої медичної допомоги населенню установами охорони здоров'я всіх форм власності;
- здійснення заходів щодо розвитку профілактичного напрямку в охороні здоров'я населення;
- формування здорового способу життя;
- забезпечення надання державними установами охорони здоров'я загальнодоступної, як правило, безкоштовної, висококваліфікованої медичної допомоги населенню;
- розробка прогнозу та показників розвитку національної служби охорони здоров'я, пов'язаних зі змінами власності;
- охорона материнства і дитинства тощо.

Для вирішення найважливіших завдань діяльності і розвитку охорони здоров'я у МОЗ України створюється колегія, рішення якої проваджуються в життя наказами Міністра.

Рада Міністрів АРК і місцеві державні адміністрації реалізують державну політику в галузі охорони здоров'я в межах своїх повноважень. Так, місцеві державні адміністрації здійснюють загальне керівництво закладами охорони здоров'я, які перебувають у сфері їх управління, їх матеріально-фінансовим забезпеченням, організують роботу медичних закладів із надання медичної до-

помоги населенню, здійснюють заходи щодо попередження інфекційних захворювань, епідемій, епізоотій та їх ліквідації тощо.

Державні функції в галузі охорони здоров'я здійснюють також інші органи, які мають у своєму віданні установи охорони здоров'я. До таких органів, зокрема, належать Міноборони України, МВС України, Служба безпеки України, Мінтранс України. Ці органи визначають структуру управління відомчими установами охорони здоров'я.

Виконання основних принципів державної політики у сфері організації виробництва лікарських засобів і забезпечення цією продукцією населення та закладів охорони здоров'я покладено на МОЗ України.

Органи місцевого самоврядування беруть активну участь у реалізації державної політики в галузі охорони здоров'я населення. Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" визначається, що до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у цій сфері входять: управління установами охорони здоров'я, які належать територіальним громадам або передані їм, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організація медичного обслуговування в закладах освіти, культури, фізкультури та спорту, оздоровчих установ, що належать територіальним громадам; забезпечення в межах наданих їм повноважень доступності та платності медичного обслуговування на відповідній території; забезпечення згідно із законом розвитку всіх видів медичного обслуговування, розвитку та вдосконалення мережі лікувальних закладів усіх форм власності, визначення потреб у підготовці спеціалістів для них, організація роботи по підвищенню кваліфікації кадрів; забезпечення відповідно до законодавства пільгових категорій населення ліками та виробами медичного призначення; реєстрація згідно із законодавством статутів (положень) розміщених на відповідній території установ охорони здоров'я незалежно від форм власності; внесення пропозицій у відповідні органи щодо ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я [1; 2].

Безпосередню охорону здоров'я населення забезпечують санітарно-профілактичні, лікувально-профілактичні, фізкультурно-профілактичні, санаторно-курортні, аптечні, науково-медичні та інші заклади охорони здоров'я.

Систему медичних закладів, створену за радянських часів, усе ще не оптимізовано відповідно до кількості населення та його попиту на медичні послуги. До закладів охорони здоров'я належать лікарні, поліклініки, спеціалізовані диспансери, пологові будинки, санітарно-епідеміологічні центри, станції

швидкої медичної допомоги, медико-санітарні частини установ і закладів та ін.

Базовою ланкою практичної медицини є лікарні. За галузевою належністю можна виділити відомчі лікарні та лікарні, що входять до системи МОЗ України; за територіальною ознакою – районні, міжрайонні, міські, обласні лікарні [1].

Проте в умовах монопольного панування державної власності на заклади охорони здоров'я і централізованої адміністративно-командної системи управління в цій сфері заклад охорони здоров'я є підрозділом системи охорони здоров'я, який функціонує відповідно до чисельних відомчих нормативно-правових актів та забезпечує виконання планових завдань тощо [3]. Враховуючи те, що переважна більшість закладів охорони здоров'я була створена відповідними органами державної влади і лише останнім часом почали з'являтися медичні заклади, засновані громадянами та юридичними особами [3], можна дійти висновку, що вказана негативна особливість управління охороною здоров'я в Україні ще не є подоланою.

Наявна потреба у спрямованості теорії та практики державного управління на реформування сфери охорони здоров'я в Україні зумовлює оновлення механізмів державного управління галуззю, вимагає наукового обґрунтування та практичного впровадження нових методів управління, які б концентрували зусилля органів державної влади на розв'язанні протиріч й усуненні невідповідностей між фактичними потребами населення в медичній допомозі та послугах і реальними можливостями системи охорони здоров'я щодо якісного задоволення цих потреб в умовах трансформаційних перетворень [4].

IV. Висновки

На сьогодні є необхідним вжиття певних управлінських та організаційних заходів на державному, регіональному рівнях та на міс-

цях, що має привести до стримання негативних тенденцій стану здоров'я населення.

При цьому основні організаційні заходи з боку МОЗ та інших органів виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я, мають включати такі дії:

- посилення профілактичної складової охорони здоров'я;
- поширення інформації про здоровий спосіб життя;
- розвиток первинної ланки надання медичної допомоги;
- зміцнення ресурсного потенціалу медичної галузі;
- підвищення якості надання медичних послуг.

Література

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII // ВВР України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
2. Про невідкладні заходи щодо реформування системи охорони здоров'я населення: Указ Президента України від 06.12.2005 р. № 1694/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 49. – Ст. 3054.
3. Гладун З. Заклад охорони здоров'я: основи правового статусу / З. Гладун // Право України. – 2003. – № 6. – С. 56–62.
4. Долот В.Д. Державне управління стаціонарною медичною допомогою в Україні: стан і тенденції розвитку: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. / В.Д. Долот; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. – К., 2006. – 21 с.
5. Смотров О.І. Договір щодо надання медичних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О.І. Смотров; Нац. університет внутрішніх справ. – Х., 2003. – 18 с.

УДК 351.77

ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ОХОРОНИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я

Білинська М.М.

доктор наук з державного управління, професор

Мокрецов С.Є.

кандидат медичних наук, докторант
Національна академія державного управління

Annotation

In the article the legal regulation of protection of reproductive health is investigated; the

row of international documents which determine priorities of public policy in this sphere is analyzed; certain problems of reproductive